

שאלתה: הוראת תנ"ך בבתי הספר היסודיים הממלכתיים

.1

מספר פריט:	12957
מיון:	P116
סוג:	מאמר
כותר:	'ההיגיון הכפול' בהכשרת מורים להוראת התנ"ך
מחבר:	שנוולד, מלכה
מו"ל:	תלפיות
שנה:	2018
בתוך:	כעת : כתב עת לענייני חינוך חברה ומורשת
כרך:	3
עמודים:	193-207
מילות מפתח:	תנ"ך, הוראתו; הכשרת מורים;

תקציר:

במאמר נבחנים מרכיבי הידע-תוכן-פדגוגיה (Shulman, 1986) של מתכשרות להוראת תנ"ך ואמונותיהן בנוגע להוראת המקרא. המאמר נערך על סמך נתונים שהצטברו בשנים תשע"ה-תשע"ו במסגרת אימוני הוראה בסגנון מעודד הבניית ידע. מערכי Mansilla & Gardner), שיעור, תצפיות, רפלקציות שנבדקו נותחו על פי מושגי ההבנה (1997) סגנון הוראה (קצין 2008) והפרשנות האישית של הכתובים (חלאבי, 2007) השפעת סגנון הדרכה מעודד הבנייה נבחן בהתאם לתחומי הלמידה וההוראה בתכנית הלימודים: בקיאות בסיפור המקראי, ניתוח לשוני והעמקה רעיונית בפרשנים. כעשר טודנטיות פיתחו את שיעוריהן סביב הרעיון המרכזי, באופן שבו העיסוק בלשון הכתובים והעיון הפרשני היבנו את הרעיון השלם. ניתוח השיעורים המודגמים מתחקה אחר שינוי בתפיסות הסטודנטיות את עצמן ואת הערכתן המחודשת לידע הקיים.

מגמת המאמר להצביע על הקשר הדינמי בין בסיסי הידע הנרכש בתכנית ההכשרה לבין ההתנסות בשדה. המסקנה: האינטגרציה בין הידע העיוני לבין טיפוח ההבנה והחשיבה, כפי שבאה לידי ביטוי בתחומי ההדרכה הפדגוגית, עשויה להפרות את תכנית ההכשרה ולומדיה גם יחד

.2

מספר פריט:	12311
מיון:	P87
סוג:	מאמר
כותר:	הצעת טקסונומיה להוראת משנה: שבע קטגוריות
מחבר:	זילברשטיין, ירון
מו"ל:	מכון מופ"ת
שנה:	2017
בתוך:	דפי יוזמה : כתב עת ליוזמות חינוכיות בהכשרת מורים
כרך:	9

עמודים: 130-144

מילות מפתח: דידקטיקה; יהדות; תנ"ך, הוראתו;

טקסט מלא:

תקציר:

במהלך הדורות תפס לימוד התלמוד מקום מרכזי בין מקצועות היהדות שבהם יש לעסוק, ואילו לימוד המשנה כחיבור עצמאי נדחק לשוליים. כיום נלמדת המשנה כחיבור עצמאי במוסדות לימוד דתיים וחרדיים, אך עדיפותו של לימוד התלמוד נותנת את אותותיה גם בתחום זה, והמשנה לעתים קרובות נלמדת 'מתוך התלמוד' ומתוך הקשרן של סוגיות התלמוד השונות הקשיות המרכזיים המתעוררים בתהליך הלמידה של המשנה מתמקדים בעיקר בתחושת חוסר הרלוונטיות של המשנה לעולמם של התלמידים ובקושי להתמודד עם אופייה האסוציאטיבי. דומה כי הצעה להבניית לימוד המשנה בקטגוריות מובחנות, תוך מתן דגש להיבטים ערכיים ולשלבי למידה עצמית, עשויה להוביל לשיפור בתהליך ההוראה של המשנה ולהפוך אותה ל'עמוד ברזל' משמעותי בעולמם הדתי של התלמידים.

.3

מספר פריט: 12764

מיון: P115

סוג: מאמר

כותר: צעדים ראשונים בשילוב רשתות חברתיות בהוראת התנ"ך — בחינת

התנסות לאור הגישה הקונקטיביסטית

מחבר: נתן יולזרי, שירלי /שחם, חייית /כדורי, גלית

מו"ל: אוהלו

שנה: 2017

בתוך: זמן חינוך : כתב עת לעיון ומחקר בחינוך

כרך: 3

עמודים: 89-115

מילות מפתח: רשתות חברתיות; הוראה מתוקשבת; הוראה מתוקשבת; פייסבוק; פרחי

הוראה; אוטונומיה בחינוך; חינוך לדמוקרטיה; תנ"ך, הוראתו;

תקציר:

מטרת המחקר היא לבחון מחדש את ההתנסות בהוראה באמצעות הפייסבוק, במסגרת מיזם בשם "התנ"ך בפייסבוק" (משנת תשע"א) ואת תוצאותיה. המחברות מבקשות לבחון במיוחד את האופן שבו פרחי הוראה משתמשים בפייסבוק בשיעורי תנ"ך באמצעות מסגרת מושגית חדשה ששייכת לגישה הקונקטיביסטית. הכוונה היא לתיאוריית ארבעת המושגים של סטפן דאונס: גיוון, פתיחות, מעורבות הדדית ואוטונומיה של הלומד. בעקבות ראיונות עם פרחי ההוראה ובחינת היומנים שכתבו ודפי הפייסבוק שלהם, המחברות טוענות כי ההצלחה המוגבלת של הפרויקט "תנ"ך בפייסבוק" נעוצה בעובדה שהשימוש בפייסבוק הוכפף לפדגוגיה מסורתית. אלא שלמרות ההצלחה המוגבלת יחסית, גם להתנסות זו נרשמו הישגים פדגוגיים לא מבוטלים: מעגל המעורבים בלמידה הורחב; גבולות הזמן והמקום של הלמידה נפרצו; ניצני דיאלוג העידו, שעם הדרבון הנכון, הקניית

הרגלי שיח ותרגול ביצוע משימות, ניתן להגיע ללמידה מיטבית מבוססת דיאלוג בפייסבוק. בסוף המאמר מציגות החוקרות את מסקנותיהן ואת המלצותיהן באשר לשימוש מיטבי ברשת החברתית לצורכי הוראה ולמידה.

.4

מספר פריט: 11815

מיון: R1406

סוג: מחקר

כותר: "אני כבר לא יכולה להיות המורה שהייתי אתמול": מודל לפיתוח

פדגוגי של הוראה עתירת חשיבה בקרב מורים לתנ"ך

מחבר: סמט, ברוריה

מו"ל: הרצוג

שנה: 2015

עמודים: 83

מקום: ירושלים

מילות מפתח: תנ"ך, הוראתו; מורים; פדגוגיה; חשיבה;

תקציר:

המחקר מציג דגם להכשרת מורים שיש בכוחו ליצור שינוי איכותי בפועל בקרב מורים לתנ"ך, ויותר מכך - לבסס תרבות הוראה חדשה בעלת איכויות גבוהות לאין ערוך ממה שמקובל כיום בקרב מורים אלה. זהו מחקר פעולה שהשתתפו בו 22 מורים בעלי ותק ממגוון בתי ספר בחמ"ד שאלות המחקר היו: כיצד אפשר להרחיב את פריסתה של ההכשרה הפדגוגית להוראה עתירת חשיבה בתנ"ך? מהם החסמים המקשים על מורים שעברו הכשרה ליישם הלכה למעשה את התאוריות שלמדו? מהו המודל היעיל ביותר לפיתוח ולהטמעה של יכולות הוראה עתירת חשיבה בקרב כלל מורי התנ"ך בחמ"ד? הדגם המוצע תוכנן להתמודד עם שני מישורי ההכשרה: המישור התאורטי - קורס ייעודי בנושא "הוראה עתירת חשיבה בתנ"ך", והמישור הפרקטי - הקניית כלים להוראה רפלקטיבית כדי לחולל שינוי עצמי בעבודת המורים. דגם ההוראה שהופעל כלל גם צפייה בסרטי מורים תוך כדי תרגול עבודת ניתוח והמשגה של הנצפה, צפייה בסרטי עמיתים וצילום עצמי מלווה במפגש הנחיה אישי על השיעור המצולם בנוסף כתבו המשתתפים רפלקציות במהלך הקורס וסיכום עצמי רפלקטיבי של הקורס כולו. בין המסקנות וההמלצות: (א) ראוי לבנות בקרב התלמידים, במיוחד לומדי תורה העוסקים בכך במהלך חייהם, יכולות עצמיות ללימוד ולהעמקה; (ב) ככל שהמורה מנוסה בהוראה יקל עליו להפנים ולהטמיע את עקרונות ההוראה עתירת החשיבה; (ג) למידת גישת הוראה זו מחייבת מרכיב מרכזי של התנסות ורפלקטיביות כדי להטמיע את השינוי; (ד) תהליך השינוי הפדגוגי הועשר במידה רבה בעקבות הצפייה במבחר סרטים של מורים לתנ"ך, שנועד להרחיב את רפרטואר הפרקטיקות הפדגוגיות שהמורים יכולים לאמץ; (ה) הכלי האפקטיבי ביותר שבאמצעותו נרתמו המורים לתהליך השינוי היה הצילום העצמי, שהתניע תהליך של רפלקציה עצמית ועוד.

.5

מספר פריט:	12026
מיון:	R1496
סוג:	מחקר
כותר:	תרומתה האפשרית של למידה / הוראה של המקרא בהיבט רב תחומי ללמידה משמעותית
מחבר:	דינור, גלי
מו"ל:	לוינסקי
שנה:	2015
עמודים:	78
מקום:	תל-אביב
מילות מפתח:	תנ"ך, הוראתו; למידה משמעותית; הוראה משמעותית; יהודים; מכללות למורים; פרחי הוראה;
טקסט מלא:	

תקציר:

במחקר זה נחקרה תרומת ההוראה והלמידה הרב תחומית של המקרא ללמידה משמעותית. בתפיסת - המחקר, הכוונה ללמידה שמבנה חיבור בין עולמו של הלומד לבין הטקסט המקראי, ושמהאפשרת ומעודדת את הלומד להתעניין בעולם המקרא ולמצוא הנאה בלמידה במרכז תהליכי ההוראה הועמדה סוגיה מקראית, ותחומי דעת שונים הציגו את המשותף והרלוונטי לזמננו להתמודדות עם קשיי לומדים וללמידה של מקרא. משתתפי המחקר היו סטודנטים מתמחי מקרא המכשירים עצמם להוראה בבית ספר יסודי ועל יסודי, משנים ב' וג' בתואר הראשון וכן סטודנטים לתואר שני בהוראה M.Teach שנה א'. תרומת המחקר תוצרי הלמידה שהפיקו הסטודנטים ואשר יושמו בפועל בהוראה בבתי הספר מלמדים על תרומתה הרבה של ההוראה הרב תחומית במכללה ובבתי הספר לעניין, להנאה, להשתתפות ולמעורבות הלומדים וכן להישגים נאים בהתגברות על הקשיים שבהוראה ובלמידה של המקרא ההישגים היו גם נחלתם של הסטודנטים וגם נחלתם של התלמידים בבתי הספר המאמנים

.6

מספר פריט:	11640
מיון:	P87
סוג:	מאמר
כותר:	דרכים להוראה משמעותית של תנ"ך
מחבר:	דינור, גלי
מו"ל:	מכון מופ"ת
שנה:	2014
בתוך:	דפי יוזמה : כתב עת ליוזמות חינוכיות בהכשרת מורים
כרך:	8
עמודים:	79-102
מילות מפתח:	הוראה משמעותית; תנ"ך, הוראתו; דרכי-הוראה; שיח; אינטליגנציה; הערכה אלטרנטיבית;

 טקסט מלא:

תקציר:

מאמר זה מציע דרכי תיווך בין הטקסט המקראי לבין עולמו של הלומד, שבאמצעותן יתאפשר ללומד על פי ידיעותיו, יכולותיו ורקעו התרבותי להתחבר אל הטקסט ולהיות שותף ליצירת ידע חדש. דרך הוראה זו מקבלת משנה תוקף על רקע הקשיים העולים בהוראת המקרא, שמקורם בטקסט, בלומד, במורה ובחברה. יישום הדרכים יודגם באמצעות ציטוט מתוך שיעורים של סטודנטים בהדרכת המחברת ומשובים שבאו בעקבותיהם.

.7

מספר פריט: 10662

מיון: 10.101.1

סוג: ספר

כותר: דרכים בהוראת גמרא

מחבר: שלזינגר, יצחק מ' /מלמד, יוסף /ריבלין, שלמה

מו"ל: מכון מופ"ת

סידרה: תמה

שנה: 2011

עמודים: 383

מקום: תל-אביב

מילות מפתח: תנ"ך, הוראות; דרכי-הוראה; מורים; תלמידים; קשיים;

תקציר:

ספר זה נועד למורים לגמרא להתמודד עם הבעיות הייחודיות של הוראת גמרא. הוא מנתח את הקשיים העומדים בפני התלמיד הצעיר, שאינו אמון עדיין על לימוד גמרא, ומציע דרכי הוראה והכוונה מתודית להתגבר עליהם. קשיים אלה הם בתחום הטכניקה (העדר ניקוד והעדר סימני פיסוק בדף הגמרא, שימוש במילים ארמיות ועוד), בתחום ההניעה (מוטיבציה) (פער בין המציאות והנורמות המתוארות בגמרא ובין אלה של ימינו, נושאים שנראים כ"בלתי-מעשיים" וכו') ובתחום ההכרה (כגון מונחים ומושגים שאינם מוכרים לתלמיד, דרכי חשיבה שאינם רגילים בהן או הלכות הנראות לו כתמוהות).

הספר כולל מספר רב של הצעות מעשיות לקירוב החומר לתלמיד – מבחינה רגשית ומבחינה קוגניטיבית – להפכו לרלוונטי לו, להקנות לו בהדרגה את הקריאה הנכונה בגמרא, את הבנת הסגנון ואת דרכי הדיון התלמודי, לפתח בו הבנה אמיתית של הסוגיה, להאהיב עליו את לימוד הגמרא ולטפח אותו כלומד עצמאי. כל אלה – באמצעות המחשה, המחזה, ניתוח אירועים, הפעלה בכתב, ניהול ויכוח, שימוש בתרשימים ובטבלאות ועוד. הקו המנחה את הצגת השיטות ודרכי ההוראה הוא התחשבות הן ברמת התלמיד והן בגישתו וביכולותיו של המורה.

כל הצעה מלווה בהסבר דידקטי, מתודי ופדגוגי ובהדגמה על ידי ניתוח של סוגיה תלמודית (בסך הכל מודגמות כ-200 סוגיות). כמו כן יש בספר הצעות רבות ומגוונות להפעלת התלמיד ולהפעלת הסטודנט, ביבליוגרפיה מפורטת ומפתח למציאת כל סוגיה הנדונה בו. הספר מיועד למורים לדידקטיקה של הוראת תלמוד במכללות, לסטודנטים במכללות לחינוך

ולמורים מתחילים. הוא עשוי לסייע לכל אחד מהם לנתח את הקשיים בהוראת גמרא ולתכנן את דרכי ההתמודדות שלו עמם. גם המורה המנוסה עשוי למצוא בן תועלת רבה, שכן יש מגוון של הצעות חדשות ומעניינות

.7

מספר פריט:	6937
מיון:	10.0 51.1
סוג:	מאמר
כותר:	הנחיית דיון בסיפורי הוראה של מורים לאוריינות
מחבר:	עזר, חנה
מו"ל:	מכון מופ"ת
שנה:	2002
בתוך:	אירועי הדרכה ואירועי הוראה : פדגוגיה של ספרות מקרים בהכשרת מורים
עמודים:	176-196
מילות מפתח:	אוריינות; מדריכים פדגוגיים; פרחי הוראה; השתלמויות מורים; מיומנויות הוראה;

.8

מספר פריט:	6945
מיון:	10.0 51.1
סוג:	מאמר
כותר:	מקומה של ספרות המקרים בתכניות ההכשרה של מורים
מחבר:	זילברשטיין, משה
מו"ל:	מכון מופ"ת
שנה:	2002
בתוך:	אירועי הדרכה ואירועי הוראה : פדגוגיה של ספרות מקרים בהכשרת מורים
עמודים:	6-35
מילות מפתח:	הכשרת מורים; רפלקציה; חקר מקרה; מיומנויות הוראה;

.9

מספר פריט:	6950
מיון:	10.0 51.1
סוג:	מאמר
כותר:	שיעור ספרות בכיתה ו'
מחבר:	כץ, פנינה /עזר, חנה /פרנקל, פנינה /שטיימן, יהודית
מו"ל:	מכון מופ"ת
שנה:	2002
בתוך:	אירועי הדרכה ואירועי הוראה : פדגוגיה של ספרות מקרים בהכשרת מורים
עמודים:	202-300
מילות מפתח:	מדריכים פדגוגיים; פרחי הוראה; השתלמויות מורים; מיומנויות הוראה; ספרות, הוראתה; ראיונות; בת-ספר יסודיים;

.10

כותר

עמדות תלמידי כיתות ד-ו בבית הספר הממלכתי כלפי מקצוע התנ"ך / חיה בן איון
הערה

חרף סחף במעמדו של מקצוע התנ"ך מודים אנשי חינוך ורוח, כמו גם חוקרי מקרא, בחשיבותו ובערכו התרבותי-חברתי. אמונה בחשיבותו של מקצוע התנ"ך מצד אחד, והכרה בהידרדרותו המואצת מצד שני, הניעו את מחברת המאמר לפתוח במחקר זה. המחברת בחרה לבחון את עמדותיהם של תלמידי השכבות הנמוכות בבית הספר היסודי, בחינוך הממלכתי - כיתות ד-ו, בהנחה שבני רמת גיל זו הם כבר בעלי יכולת הבעה המאפשרת ביקורת ושיפוט. השאלה שעמדה היא: האם ניתן לאתר בכיתות אלה את ראשיתו של השבר. שאלות המחקר התמקדו בשלושה היבטים: 1. עמדות התלמידים בכיתות ד-ו כלפי לימוד מקצוע התנ"ך 2. האם עמדות התלמידים כלפי מקצוע התנ"ך תלויות בשכבת הגיל (ד-ו) 3. הנימוקים בהם משתמשים התלמידים להסביר את עמדותיהם כלפי המקצוע.

מחבר/יוצר

שרגא-בן-איון, חיה

שנת פרסום

2011

מתוך

מורשת ישראל , 8 : 139-156, 2011,

שפה

עברית

.11

כותר

'הוראה מותאמת' לרכישת מיומנויות השפה הכתובה / אורית גילור

הערה

למאמר מצורפים הנספחים הבאים: נספח א': שימוש בטבלת מניפולציות כמתווה לפעילויות לטיפול מודעות פונולוגית; נספח ב': דוגמא לשיעור (בשלב מתקדם) הבנוי מכמה פעילויות מדורגות; נספח ג': דוגמא לפעילויות לטיפול ההבנה והמודעות לכללים מורפולוגיים; נספח ד': דוגמא ללוח המיועד לטיפול מהירות השיום; נספח ה': מודל גורמי ההצלחה בהבנת הנקרא.

מחבר/יוצר

גילור, אורית (מכללת בית ברל בית ספר לחינוך והוראה , אוניברסיטת חיפה החוג לחינוך מיוחד)

שנת פרסום

2013

מתוך

שילובים: מהלכה למעשה (קובץ בעריכת גלעדה אבישר ושונית רייטר). חיפה: אחוה,

2013, עמ' 225-257

שפה

עברית

תקציר

מאמר זה הוא אחד החיבורים הבודדים בעברית בנושא של הוראה מותאמת לצורך רכישת השפה הכתובה. הוראה מותאמת בקריאה ובכתיבה מכוונת לטיפול מיומנויות ויכולות שפתיות בקרב לומדים עם קשיי או ליקויי למידה, כאלה המתבטאים בקשיים ברכישת הקריאה והכתיבה. הוראה מותאמת נשענת על ממצאי הערכת תפקודו של הלומד המתקשה. בד בבד עם סקירה רחבה של ספרות העיון והמחקר בנושא, המאמר עוסק גם בהבנת הקשיים הכרוכים ברכישת התהליכים הנדרשים לקריאה

ולכתיבה בעברית. נוסף על כך נדונים בו תהליכים פונולוגיים, מורפולוגיים ואורתוגרפיים הנדרשים לרכישת מיומנויות קידוד של קריאה וכתיבה, כמו גם שטף הקריאה והתהליכים הנחוצים לצורך הפקת משמעות מטקסט כתוב.

.12

כותר

מודל הוראה לקידום מיומנויות אקדמיות בסביבה תלת לשונית / שרה האופטמן
הערה

מאמר זה מבוסס על מחקר שנערך על ידי רשת "עמל", בהמשך לתכנית התערבות להוראת ערבית, עברית ואנגלית. תכנית ההתערבות, עקרונותיה וייחודה מתוארים בהרחבה במאמר. אוכלוסיית המחקר כללה 191 תלמידים בדוים, הלומדים בכיתות י' מב"ר-אתגר בארבעה תיכונים מקיפים בדרום הארץ. התכנית נבחנה באמצעות מבחני המיצב בערבית, בעברית ובאנגלית. ממצאי המחקר מלמדים על שיפור מובהק של ההישגים הכלליים במבחני המיצב בהיקף מוצע של 10.64% בשלוש השפות. כמו כן משקפים הממצאים שיפור במדדים אורייניים ספציפיים של "הבנת הנקרא" בשלוש השפות ושל "כתיבת חיבור", בעיקר בערבית ובעברית. לדעת המחברות, המודל המתואר במאמר חשוב לכל מורה המלמד ספרות עברית ו/או טקסטים עיוניים בעברית לתלמידים תלת-לשוניים. המודל יכול להציע דרך פדגוגית-מתודית טובה לאוכלוסייה זו. (מתוך המאמר)

מחבר/יוצר

האופטמן, שרה

שנת פרסום

2009

מתוך

מסד: מאסף לענייני ספרות והוראה, 7: 51-55, 2009

שפה

עברית